

Biografies extraordinàries

La Universitat de València compta ja amb sis títols publicats en la col·lecció «Biografías». Quatre dedicats a historiadors: *Marc Bloch*, *Perry Anderson*, *E. P. Thompson* i, d'aparició recent, *Ferdinand Braudel*. *Sándor Márai* i *Claude Lévi-Strauss*, d'Ernö Zeltner i Denis Bertholet, respectivament, relaten la vida i obra d'un escriptor i d'un etnòleg.

Dos dels nous títols de la col·lecció «Biografias», dedicada a grans personalitats de la cultura del segle XX, aborden l'aven-
tura vital i professional

SÁNDOR MÁRAI: UNA VIDA EN IMÁGENES

ERNÖ ZELTNER

COL·LECCIÓ «BIOGRAFÍAS», 212 PÀGINES

CLAUDE LÉVI-STRAUSS

DENIS BERTHOLET

COL·LECCIÓ «BIOGRAFÍAS», 468 PÀGINES

PUV, VALÈNCIA, 2005

de dos homes que van viure un segle convuls i transcendent, extremadament violent i sanguinari, però també revolucionari i esperançador en molts sentits. Un segle ple d'avenços científics i d'oportunitats infinites davant les quals Márai i Lévi-Strauss no es van mostrar indiferents. Tots dos, de fet, van assumir les seues vides com un camp d'operacions sobre el qual volien experimentar les sensacions més extraordinàries. Aquestes són les característiques comunes de l'escriptor hongarés i de l'etnòleg francès: la curiositat, la indagació, el risc, la introspecció, la capacitat de crear, d'inventar-se un món com més va més resabut i més igual. La diferència, la unicitat, el caràcter singular o extraordinari de les vides de Márai i Lévi-Strauss marquen una distància sobre la resta dels mortals. Les pàgines que Ernö Zeltner dedica a Sándor Márai són el testimoni de la vida d'un intel·lectual profundament europeu, paradigma del bon burgés i del bon vivan-
tant, un dels escriptors hongaresos més importants de tots els temps que ara comencem a editar i a valorar com cal en aquest extrem, inconscient i estrofolari, de la Vella Europa. Zeltner relata els anys de formació a Kaschau (l'actual Košice eslovaca), on va nàixer Márai; la vida bohèmia del jove que s'inicia com a escriptor i periodista; la peripècia vital que el va fer

recórrer mitja Europa i els Estats Units: Budapest, Praga, Leipzig, Frankfurt, Berlín, París, Nàpols, Nova York, San Diego; l'exili definitiu d'un intel·lectual

que no es va sotmetre a la conjuntura política del seu país però que sempre es va mantenir fidel a la pàtria i a la llengua hongareses. Un home que, per sobre de tot, fou sempre escriptor, el llegat del qual és una prolífica obra en tots els gèneres: novel·la, teatre, dietari, memòries, poesia... La prosa àgil i amena, i el coneixement profund de la vida i de l'obra de l'autor que posa en solfa Ernö Zeltner fan d'aquest llibre una lectura agradable i interessant; imprescindible, si volem conèixer una part substancial de la història literària, cultural i política europea del segle XX.

En l'altre volum, assistim al periple vital de l'etnòleg Claude Lévi-Strauss. Denis Bertholet ha elaborat una biografia exhaustiva, prolífica i plena de detalls sobre un aventurer encuriós i inconformista que abandonà ben aviat la seguretat de les aules per a lliurar-se a una ciència social, l'etnologia, que, tot just a mitjan dècada dels anys trenta, començava a fer les primeres passes. Una ciència que el va dur a endinsar-se en la selva amazònica a l'encaç de l'home salvatge en estat pur, lliure de la influència de la vida moderna; a con-
viure amb cultures tan primitives com imprevisibles com ara els Caduveo, els Bororo i els Nambikwara. Lévi-Strauss és una figura també imprescindible en el panorama cultural europeu contemporani.

Juli Capilla

La vida en diferit

Si la literatura en valencià fóra alguna cosa més que una excrescència simbòlica d'un edifici cultural raquític i anòmal —d'un país subaltern—, una figura com la de Josep Igual hi tindria dret a un lloc singular:

EL RASTRE DELS DIES

JOSEP IGUAL

«PREMI DE NARRATIVA ALAMBOR», 2003

117 PÀGINES

ONADA EDICIONS, BENICARLÓ, 2004

Sense abandonar la poesia i la narrativa, el de Benicarló persisteix en aquest gènere desagraït del dietari, que és d'aquells que diuen que dignifica una literatura però que arriba tan dificultosament a una massa lectora perceptible. Com a gènere de frontera (entre l'assaig pur i la narrativa de no ficció, entre la poesia i el periodisme) el dietari pot contentar els consumidors de papers íntims, tot i que sempre hi ha el perill que lectors especialment babaus en facen una lectura pròpia de *Salsa rosa*. Siga com siga, en aquests darrers anys estem assistint a una revifada d'aquesta literatura anomenada del jo, i qualsevol escriptor amb una mica d'orgull ja ha publicat —o hi està en tràmits— el seu dietari. És l'intel·lectualisme elegant de Vicent Alonso (*Trajecte circular*) o la metafísica domèstica de Josep Iborra (*Inflexions*), el nacionalisme insular de Ponç Pons (*Dillatari*) o la proposta circumscribida a un únic dia de Joaquim Carbó (*Un disset de maig*).

Què seria d'un escriptor d'avui dia sense el seu dietari?

Potser en Josep Igual puguem trobar una actitud diferent: no la del qui vol afegir un diari al seu currículum sinó el qui persisteix en una constant indagació autobiogràfica. Després de publicar, en efecte, *L'any de la fi del món* (diari del 2001), Igual torna ara amb *El rastre dels dies* oferint-nos les reflexions narratives de l'any següent, el 2002. Demuestra així que no és un d'aquests autors *unius libri*, que s'esgota en un volum i després és oblidat. Però si la vida continua, també ho ha de fer el diari. I com a argamassa, l'estil de sempre, entre periodístic i poètic –recorda el de Valentí Puig–, perfectament concentrat, conceptista i servit en anotacions amb una mitjana de cinc o sis línies cada una. I això perquè, com diu la cita preliminar d'Italo Calvino: «En els temps cada vegada més congestionats que ens esperen, la necessitat de literatura haurà d'apuntar a la màxima concentració de la poesia i el pensament».

Acarat així amb la vida –i amb l'escriptura–, Igual ens proporciona un inventari de llibres, d'amants, d'anècdotes i de desesperances. Passa de Catherine Millet a Tolstoi, o de Céline a Azorín (sempre d'acord amb la consigna «Paciència, humilitat i clàssics»), i des-

grana un repertori femení que va des d'aquella femella que «era lliure a l'experimentació radical i els dictats de l'avantguarda, però al llit no passava del repertori clàssic» fins aquella altra a qui l'autor va comentar «que quan hagués recuperat plenament la confiança en mi m'ho fes entendre amb un senyal clar», i «als vuit dies es va afaitar el cony» (sic).

No deu ser fàcil escriure des de Benicarló, una ciutat camuflada en una doble perifèria: la valenciana i la catalana. Ser d'enlloc és ser també de qual-sevol part i per això *El rastre dels dies* s'ocupa a destil·lar les peripècies locals per convertir l'anècdota en categoria. Al final, l'autor deixa ben clara la seua incomoditat per haver de donar la cara en públic –com a periodista i comentarista de la televisió local– quan el que realment el motiva és refugiar-se en el seu quadern i avaluar la vida pròpia i la dels altres, amb més vocació de franc-tirador que de mariscal de camp. Una visió digna de qui deixa dit que «la meua concepció de pàtria passa pel sofregit de la mare» –i on la noció de literatura ens remet invariablement a un home sol omplint un diari insomne, mentre es pren el darrer whisqui.

Victor Cotlliure

Història demogràfica de l'Alt Palància: la lenta despoblació de l'interior valencià

La Demografia Històrica és una disciplina de llarga tradició; en les darreres dècades, però, ha experimentat una accelerada evolució que ha renovat completament la seua metodologia i ens ha fornït amb una abundant bibliografia on es multipliquen els estudis de caire local o comarcal com el que ens ocupa.

*EL PALANCIA: NACER Y EMIGRAR.
LA EVOLUCIÓN DE LA POBLACIÓN (S. XVI AL XIX)*

FRANCISCO JOSÉ GUERRERO CAROT

«XII PREMIO DE INVESTIGACIÓN MARÍA DE LUNA», 2001

PRÒLEG DE J. SERAFÍ BERNAT

COL·L·ECCIÓ «BIBLIOTECA DE LES AULES», 14

378 PÀGINES

*PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT JAUME I,
CASTELLÓ DE LA PLANA, 2005*

Francisco José Guerrero aborda aquest estudi, fruit de la reelaboració de la seua Tesi de Llicenciatura, amb uns objectius ambiciosos i, ja ho podem dir, ben reeixits, no debades hi compta amb la sàvia direcció de Joan Serafí Bernat, un dels més significats investigadors en la matèria.

Guerrero centra la seua investigació en la comarca de l'Alt Palància –més concretament, en sis de les seues poblacions: Azuébar, Navajas, Segorbe, Sot de Ferrer, Vall de Almonacid i Viver– i la divideix en tres grans blocs.

Primerament, quantifica i analitza totes les variables demogràfiques que li proporciona el seu minuciós buidatge de fonts eclesiàstiques i censals –fonts que són escrutades amb un rigorós i abundant aparell crític.

En segon lloc, i amb les dades empíriques ja ben fixades i ponderades, estudia el comportament demogràfic del territori: en ressegueix l'evolució quantitativa de la població; detecta moviments i cicles a partir de les sèries vitals; analitza les diverses crisis demogràfiques i n'estableix causes i tipologies; fixa les pautes de la transició demogràfica –evolució del model de les societats preindustrials (amb elevades taxes de fecunditat i mortalitat) al de les societats modernes (amb les referides taxes molt més baixes)– en el territori comarcal, una transició que

aconsegueix delimitar entre 1886 i 1920 –resultats que corroboren el conegut estudi de Castelló i Burriel sobre la transició demogràfica valenciana; i, finalment, percaça la periodicitat de les etapes conjunturals. En aquest sentit hi diferencia clarament quatre fases: una primera manifestament alcista (1565-1609) on la nupcialitat esdevé el veritable «engranatge demogràfic»; una segona d'estancament (1610-1673) marcada per unes taxes de mortalitat molt altes; una tercera de llarg i sostingut desenvolupament (1674-1857) interrompuda puntualment per algunes crisis virulentes i, per fi, una quarta caracteritzada pel progressiu retrocés poblacional (1857-1900) motivat per un accentuat saldo migratori negatiu tal i com ha volgut emfasitzar amb el mateix títol del llibre.

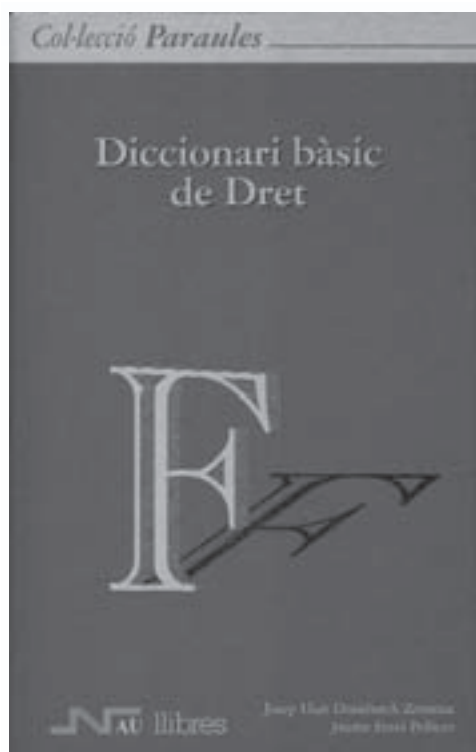
I, en darrer lloc, mira d'encaixar els seus resultats amb els coneixements demogràfics actuals per a tot el territori valencià, en subratlla els paral·lelismes i les divergències més notòries i apunta els buits interpretatius que encara deixa el seu treball: l'estructura familiar i la seua evolució, l'anàlisi social de la població, etc.

Buits, òbviament, molt més petits després d'aquesta exhaustiva i ben enllestida investigació.

Josep Vicent Frechina

El dret, més a l'abast

Nau Llibres publica un nou diccionari temàtic en la col·lecció «Paraules» dedicat, en aquesta ocasió, al món del dret. La col·lecció pretén ajudar estudiants, docents o professionals –però també profans– a perfeccionar l'ús del llenguatge en diverses disciplines del coneixement.

DICIONARI BÀSIC DE DRET
JAUME FERRÀ I JOSEP LLUÍS DOMÈNECH (COORDINADORS)
COL·LECCIÓ «PARAULES»
198 PÀGINES
NAU LLIBRES, VALÈNCIA, 2004

Un diccionari temàtic sempre és benvingut. Si a més es tracta d'un diccionari de dret, encara millor. I, si encara més, contribueix a omplir el buit en què es troba la nostra llengua en el castellanitzat món judicial, ja és inestimable. Amb aquesta idea Nau Llibres ha editat el *Diccionari bàsic de Dret*, d'ús i consulta per a professionals, però també per als profans que hagen d'acostarse circumstancialment a l'envitricollat món del dret.

Introduït pel degà del Col·legi de Notaris i també escriptor, Joaquim Borrrell, el diccionari compta amb termes que abracen tot l'àmbit del dret (civil, laboral, empresarial, judicial, mercantil, penal) però, juntament amb els termes jurídics d'ús corrent, hi trobem entrades referides a organismes i institucions polítiques valencianes (Generalitat, Consell Valencià de Cultura, etc.) i de la Corona d'Aragó (Consell d'Aragó, Centenar de la Plo-

ma, Arxiu de la Corona d'Aragó, etc.) i també d'àmbit internacional. (ONU, OIT, l'OMS, etc.).

L'autor ha introduït també figures del dret foral valencià (abolit arran del Decret de Nova Planta) com l'any de plor, el cens emfitèutic, i d'altres, que tan didàcticament ha ajudat a recuperar Enric Solà amb els seus opuscles editats pel setmanari *El Temps*.

D'aquesta manera, l'usuari del diccionari no només pot consultar les definicions de nombrosos termes del món del dret, sinó també apropar-se a la realitat jurídica i institucional de l'antiga Corona d'Aragó i també de l'ordre mundial. Als profans del món jurídic ens sorprendran expressions com «advocat de secà», que no vol dir advocat especialista en els conflictes que es generen en el conreu de les terres de secà; o «compte de ressaca», que no s'ha de pensar en els diners que ens queden en el banc després d'una nit de marxa desenfrenada. O també se sentirà estranyat de trobar en un diccionari de dret entrades com «alba», «alleugerir» o «catering», més pròpies de la poesia o del llenguatge quotidià.

Només un retret, i fa referència l'autolimitació quant als usuaris potencials, ja que està pensat exclusivament per al públic valencià i no per al conjunt de l'àmbit lingüístic.

Per acabar, citarem altres títols de la col·lecció «Paraules» per donar compte de les diferents disciplines que abraça: Terminologia bàsica en didàctica i necessitats educatives especials, Diccionari bàsic de Ciències de l'Educació, Diccionari Bàsic de la Comunicació, Diccionari Bàsic de Termes Literaris, Diccionari bàsic d'Història de l'Art (en preparació).

Marc Candela

D

L'aigua, l'or del futur?

L'aigua de tots aborda la política hidràulica espanyola en tota la seua complexitat. Un llibre necessari per endinsar-se en l'envitricollat Pla Hidrològic Nacional i les seues conseqüències.

L'AIGUA DE TOTS

EMILI PIERA I ÀLEX MILIAN

PRÒLEG DE PEDRO ARROJO

COL·LECCIÓ «BROMERA ACTUAL», 2

178 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2005

El volum inclou dos treballs periodístics d'Emili Piera i Àlex Milian que analitzen la conveniència dels transvasaments com a obres d'interés general i públic. A més, analitza les conseqüències que es deriven d'una política arrelada en la cultura del desarrollismo, basada en la manca de transparència i de democràcia en el sistema concessional. Tot això, confirma aquest llibre com l'eina necessària i esperada per endinsar-se en l'envitricollat Pla Hidrològic Nacional i, a escala mundial, per conèixer la puixança impressionat del negoci de l'aigua.

A més, els treballs que integren el nou volum de la col·lecció «Bromera actual», representen dues maneres diferents d'entendre l'ofici periodístic. El text de Piera té un caràcter bastant literari —o de periodisme literari, si es prefereix, que deixa entreveure fàcilment la personalitat de l'autor a través d'una una prosa flexible, joganera, espontània, impregnada de lirisme i de tocs d'humor.

D'altra banda, Milian se sent còmode en l'àmbit del periodisme d'investigació i això es nota en l'eficàcia narrativa amb què administra una quantitat gran de dades i d'informacions, però també en l'estil contingut que, en ocasions, adquireix un aire circumspecte d'ofici, sense perjudici general, però, a la creativitat. En definitiva, ambdós treballs fonamenten la seua credibilitat en l'aportació de fonts contrastades i troben, en la seua manera de fer, l'equilibri just que confirma la qualitat periodística i l'interés social d'aquests treballs.

Quant a les conclusions que es poden extraure dels treballs, la primera i més important és que, pel que fa a l'aigua, cal abandonar la política de gestió preferent de l'oferta, perquè és ací on pot raure la clau del problema del dèficit hídric. Ja ho apunta al pròleg Pedro Arrojo, president de la Fundació Nova Cultura de l'Aigua: «passar de les tradicionals estratègies d'oferta il·limitada, sota la massiva subvenció pública, a l'aplicació de modernes estratègies de gestió de la demanda –l'estalvi, l'ordre territorial, la reutilització–». Cal arribar, com assenyalava Piera, a un nou consens social per acabar amb «la fabricació d'aigua», perquè l'aigua és un recurs natural limitat. Cal establir, doncs, –així ho adverteixen els autors– els límits ambientals i econò-

mics del creixement, és a dir, «fins a quin punt hi ha activitat creadora, enriquidora i, a partir de quin punt s'entra en la dinàmica de la pura destrucció». I és que si l'aigua no es considera un dret humà i continua tractant-se com un bé o una necessitat, obté automàticament l'estatus de mercaderia que ha de ser subministrada per les empreses. En l'extrem diametralment oposat a la mercantilització de tots els polsos vitals del planeta, hi ha el repte, com apunta Milian, «d'ecologitzar la vida quotidiana», sense obliar, però, que «el fons no és una qüestió ecològica sinó econòmica», perquè és convenient per a l'interés general, sempre que aquest s'entenga –és clares del paradigma del desenvolupament sostenible i no esbaixat cap a l'interés privat dels que tenen més poder. Al cap i a la fi, «el repte clau del segle XXI no és un altre que el de la sostenibilitat», com remarca Arrojo. I encara una dada més: «el negoci de l'aigua és superior, a escala mundial, al que fan els gegants dels laboratoris farmacèutics i ja representa la meitat del volum d'intercanvis de la indústria del petroli». Impresionant.

Alícia Toledo

Històries sobre llibres

Tres-centes historietes breus relacionades amb el món del llibre se succeeixen en aquest modest volum que pretén il·lustrar sobre algunes circumstàncies i anècdotes que van afectar autors, editors, impressors, mecenes i altres actors relacionats amb el món de l'edició.

LIBRO DE LIBROS

ENRIQUE GALLUD JARDIEL

PRÒLEG DE JULIA TORNAL

COL·LECCIÓ «CALABRIA ENSAYO», 14

168 PÀGINES

EDITORIAL DENES, PAIPORTA, 2005

«Des del moment que vaig prendre el teu llibre fins que el vaig deixar no vaig parar de riure. Algun dia intentaré llegir-lo», va dir Groucho Marx a Perelman, guionista de les seues pel·lícules, el qual li havia demanat l'opinió sobre la seua primera obra. El «mal de costat» que du a la mort el cavaller Tirant lo Blanc era una simple pulmonia i no un mal d'amors o de ferides de guerra. *La interpretació dels somnis*, de Sigmund Freud, un dels llibres científics més importants i que va revolucionar la psicologia, només va aportar al seu autor 209 dòlars, i els 600 exemplars de la primera edició van tardar vuit anys a vendre's. Mao Zedong ha estat un dels poetes més llegits de la història, ja que els seus poemaris han sigut de lectura obligatòria per a milions de persones. *El Quixot* conté no pocs errors: Sancho ven el seu ase i poc després segueix muntant-lo; el casc del Quixot segueix intacte, quan en el capítol anterior ha

estat destrossat; ambdós personatges sopen dues vegades una mateixa nit; Sancho trau diners d'un moneder que abans havia perdut. Anècdotes curioses com aquestes es troben reunides en un llibret de títol ambigu que mostra les particularitats que van acompanyar l'edició d'obres més o menys reeixides. L'autor de *Libro de libros*, presentat com un enamorat de les obres impreses, aporta exemples divertits i insòlits sobre volums prohibits, grans biblioteques, creences falses sobre els llibres, destrucció d'exemplars, censures, falsificacions, formats estranys i altres temes d'aquesta mena, un particular univers de narracions fragmentades on es confon la gran obra d'enquadernació elegant amb la més modesta de les edicions de butxaca.

Les històries es poden llegir de manera lineal però el text inclou tres sumaris, per autors, per obres i per temes, que faciliten itineraris més selectius i personalitzats. Entre les entrades temàtiques abordades hi ha, entre altres: biblioteca, censura, condicionants de l'escriptura, destrucció de llibres, errors, guanys de l'escriptor, impremta, preu dels llibres, etc. *La Bíblia*, *El Quixot*, *l'Índex dels llibres prohibits* i *Mein Kampf* són algunes de les obres més citades. Els vincles que un autor estableix amb

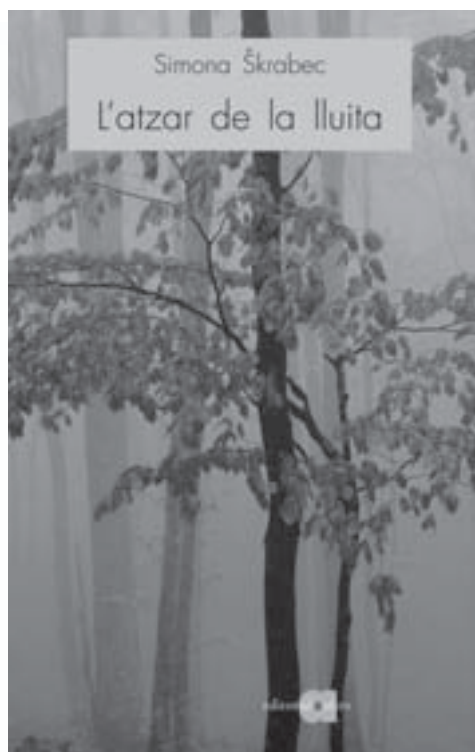
la seua obra i, d'altra banda, les relacions emotives que el lector manté amb cadascun dels seus llibres, són singulars i irrepetibles. És potser la constatació d'aquests mons de sensacions íntimes el nucli primigeni de què ha begut Enrique Gallud, un valencià de naixement, filòleg de formació i professor universitari, que ha viscut vora vint anys a Nova Delhi (Índia), on ha ensenyat teoria i història de la literatura. Exeditor de la revista índia *Hispanic Horizon*, col·labora sovint en diferents publicacions sobre hinduisme.

Rafael Miralles

El calidoscopi centreeuropeu

L'atzar d'una lluita presenta un recorregut pels diferents significats històrics, culturals i polítics del terme Europa Central, a partir de l'anàlisi d'algunes de les obres dels principals escriptors centreeuropeus.

L'ATZAR DE LA LLUITA

SIMONA ŠKRABEC

269 PÀGINES

EDITORIAL AFERS, CATARROJA, 2005

Durant les dues últimes dècades es pot dir que hem assistit a un autèntic boom editorial d'autors centreeuropeus. En alguns casos s'ha tractat de recuperacions d'escriptors que, encara que s'havien traduït i publicat anteriorment, havien quedat una mica oblidats, com Joseph Roth, Artur Schnitzler o Stefan Zweig. Però també se n'han traduït molts altres per primera vegada, tant de l'alemany com, i això és més novedós, de les altres llengües centreeuropees. Amb *L'atzar d'una lluita*, de Simona Škrabec, el lector disposa ara d'una excel·lent aproximació a la complexa realitat cultural, històrica i política de les literatures de l'Europa Central. Škrabec és eslovena i el seu coneixement d'aquesta producció literària, en alemany o en les llengües eslaves, és de primera mà i molt complet. El fil conductor que ha guiat l'autora en aquest assaig ha estat resseguir les modificacions que ha experimentat el sentit del concepte d'Europa Central al llarg del temps, tractant d'establir una mena de geografia imaginària d'aquest es-

pai a partir de les representacions literàries que de la seua història han fet alguns dels principals escriptors centreeuropeus. Moltes de les pàgines més interessants de *L'atzar d'una lluita*, de fet, són textos de crítica literària dedicats a autors tan diversos com Joseph Roth i Danilo Kis, Kafka i Svevo, Hrabal i Kundera, per citar alguns dels qui són més coneguts entre nosaltres, i molts d'altres que no han estat traduïts encara ni al català ni al castellà, de la literatura eslovena sobretot.

Entre els continguts atribuïts a Europa Central que Škrabec analitza al llarg d'aquest assaig, hi ha la idea d'una Europa Central lligada a l'expansionisme alemany, que va culminar en el Tercer Reich. Škrabec comenta i discuteix també la visió idíl·lica i nostàlgica d'una Europa Central, difosa per Claudio Magris, on suposadament convivien pacíficament llengües i cultures diferents. El fet és que en una ciutat com Praga, en què vivien junts txecs i alemanys, les dues comunitats tenien teatres diferents, escoles diferents, sales de concert diferents, i passejaven, sí, per la mateixa avinguda principal, però els alemanys per una vorera i els txecs per l'altra. Per a Škrabec, aquesta nostàlgia pel món de l'imperi austrohongarés no és més que una manera d'ocultar i oblidar el passat més recent i més tràgic. Per això insisteix en l'anàli-

si del període entre 1914 i 1945, així com en el corresponent a les guerres que van seguir la desmembració de Iugoslàvia, amb informacions poc o no gens conegudes sobre el procés que va portar Eslovènia a la independència.

Políticament, el terme d'Europa Central va experimentar una última revifada durant la passada dècada dels vuitanta, com un intent de superar la divisió imposada pel teló d'acer. A partir de la caiguda del mur de Berlín, però, la significació política del terme ha quedat progressivament diluïda en favor del d'Unió Europea. Per als països englobats sota el terme d'Europa Central, ja no es tractava tant de reivindicar unes característiques històriques i culturals, que justificaven la seua no inclusió en l'Europa de l'Est, com de demostrar que sí que compleixen les condicions per ser admesos en el gran club comercial europeu. Jubilat com a terme polític, poc útil com a denominació geogràfica —els límits que se li han atribuït han estat sempre vagues, canviabls i discutibles— a hores d'ara Europa Central representa una denominació que es basa en arguments històrics i culturals. No obstant això, Škrabec remarca que Europa Central és un concepte difícil de delimitar, perquè no som capaços de comprendre o d'acceptar el mosaic del continent en què vivim.

Enric Iborra

El *Cancionero general* de Hernando del Castillo, impreso por primera vez en Valencia, en 1511 y reimpresso ocho veces a lo largo del siglo XVI, recoge la producción de los grandes poetas de cancionero –Santillana, Mena, Jorge Manrique– y un sinfín de obras de la más variada temática, reflejo de la sensibilidad y gustos de los ambientes cortesanos y nobiliarios del momento. Esta obra está compuesta por cuatro volúmenes que dan acogida a los textos poéticos acompañados de un quinto volumen con los instrumentos (tablas, glosario, índices), más una serie de apéndices y láminas que enriquecen la edición.

Esta obra recoge los textos de las intervenciones del seminario que, con el título «Hacia la Constitución Europea», se celebró en San Miguel de los Reyes, sede de la Biblioteca Valenciana, los días 14, 15 y 16 de febrero de 2005.

Biblioteca Valenciana
Un focus cultural de la nostra
Comunitat Autònoma

Obras restauradas de la Catedral de Valencia recoge el proceso de restauración aplicado a diversas piezas artísticas pertenecientes a la Seo Metropolitana de Valencia. El presente libro quiere facilitar a todos los valencianos el conocimiento de las obras de arte que han sido salvadas de su olvido por el compromiso constante del equipo de restauradores, dirigidos por Carmen Pérez, que han llevado a cabo esta delicada tarea.

La Biblioteca Valenciana amb el llibre *Fotografia de guerra. Joaquín Sanchis Finezas*, vol retre homenatge al fotògraf Joaquín Sanchis Finezas que va dedicar dècades a reflectir el rutinari viure de la València en guerra i després en la pau. També la Biblioteca Valenciana vol recordar a tots aquells que en qualsevol guerra experimenten en carn pròpia el desamentament i la infelicitat que a vegades provoca la bogeria humana.

Un magnífic exercici de memòria

Oficis tradicionals valencians, ens presenta d'una manera seriosa, acurada, entretinguda i didàctica les formes tradicionals de treballar a casa nostra matèries tan diverses com la pedra, la cera d'abella o la pólvora. Un document atractiu i molt valuós.

OFICIS TRADICIONALS VALENCIANS

ABEL SOLER, RAMON YAGO I RAFA JORDÀ

190 PÀGINES

TÀNDEM EDICIONS, VALÈNCIA, 2004

És inevitable que amb el pas del temps desapareguen formes de treballar, i de viure, que són substituïdes per altres més adequades a la realitat tècnica i social de l'època. En els darrers temps, els avanços tecnològics han provocat a Occident que pràctiques que es conservaven quasi inalterables durant segles, hagen esdevingut –quasi de sobte– terriblement obsoletes, vestigis d'un passat que, tanmateix, és ben recent. En aquesta situació es troben una gran quantitat dels anomenats «oficis artesanals», aquells que feien del treballador un expert en el procés complet de convertir una matèria primera en un producte acabat. Ja fa també algun temps que sectors importants de la societat han considerat la importància de retenir, tant com es puga, la memòria d'aquelles maneres de treballar i les formes de vida que portaven implícites, com un necessari exercici de memòria i de reivindicació d'un patrimoni que, al capdavall, és fonamental a l'hora de comprendre la nostra societat actual.

En aquest exercici s'inclou l'edició d'aquest llibre, *Oficis tradicionals valencians*, que repassa de forma acurada i molt didàctica, les formes de treballar de divuit pràctiques artesanals de matèries tan diverses com la del ceramista, el moliner, el paperer o el coeter, distribuïdes per diverses localitats valencianes,

des de Godella a Requena, passant per l'Olleria o Morella. Cada ofici està explicat en diversos apartats que formen un tot molt atractiu. A més del text, que passa revista als inicis històrics de la pràctica i ens en diu les condicions generals, hi ha també una brillant selecció fotogràfica –que inclou des de gravats històrics a fotografies velles i també actuals– i, finalment, un interessantíssim glossari de termes utilitzats específicament en cadascun dels oficis descrits.

La presentació del llibre és molt bona i en les seues pàgines podrem trobar, amb noms, cognoms i foto, els darrers artesans del paper, granerers o esparters valencians, producte d'una recerca que sens dubte dóna encara més valor al treball dels autors; el volum es pot entendre també així com un homentage a una sèrie d'humils treballadors que amb la seua obstinació a mantenir el seu treball «de sempre», ens han llegat un patrimoni valuósíssim, fins fa molt poc gairebé oblidat. *Oficis tradicionals valencians* és doncs un exercici d'antropologia-divulgació plenament reeixit i es converteix en un instrument molt útil per ajudar-nos, enmig de la voràgine tecnològica, a recordar com es treballava fa només «quatre dies» i a descobrir, potser, que alguns dels valors que aquells oficis implicaven encara avui són pertinents, i necessaris.

Jordi Sebastià

Mig segle de rock valencià

Historia del rock en la Comunidad Valenciana fa una ullada al panorama musical valencià des de 1950 fins a l'actualitat, contat tant pels protagonistes, com per periodistes especialitzats. Una mirada que, sense ser objectiva, analitza al territori valencià les peculiaritats d'este moviment cultural internacional.

**HISTORIA DEL ROCK EN LA COMUNIDAD VALENCIANA.
50 AÑOS EN LA COLONIA MEDITERRÁNEA**

RAÚL SERRADOR ALMUDÉVAR, ED.

INTR. DE RAÚL SERRADOR

COL·LECCIÓ «ACADÉMICA»

571 PÀGINES

**AVANTPRESS EDS. - INSTITUTO VALENCIANO DE
LA MÚSICA, VALÈNCIA, 2004**

Amb la veu autoritzada de músics, editors, locutors de ràdio, col·leccionistes de discos, programadors, *disc-jockeys*, poetes, una ex ministra de cultura, crítics musicals o investigadors, esta llarga obra publicada per Avantpress Edicions en coedició amb l'Institut Valencià de la Música, furga en l'ànima del rock fet en terres valencianes, des dels anys 50 fins a l'actualitat. Un espai de cultura que, a més, va seguir els mateixos paràmetres que a la resta d'Europa. Ja ho diu Raül Serrador, coordinador del treball, quan afirma que l'objectiu no ha estat tant reivindicar una denominació musical d'origen, sinó més aviat conformar un llibre de referència, provisional, que al mateix temps destaque les peculiaritats valencianes. Per exemple els temps en què València va ser centre de l'avantguarda musical espanyola, i també punt de referència de la música feta a Espanya. Els *prodigiosos* anys 60,

els primers festivals de rock i les dificultats dels 70, l'esplendor de la nit valenciana en els 80, o ja el futur, són les fites que, amb tranquil·litat, s'abasten al llarg de vora sis-cents fulls.

Historia del rock en la Comunidad Valenciana ofereix una estructura nítida, clara, oberta a la interpretació, però estricta en el plantejament, que permet fer un seguiment molt concís del moviment valencià, sense tindre el coneixement de l'especialista. El llibre està estructurat en sis grans capítols ordenats cronològicament, a més d'incloure una introducció, i també un apèndix *jazz i blues* valencià, una discografia elemental en la qual hi ha cent treballs essencials, i un índex onomàstic. Cada capítol analitza amb profunditat una dècada i en la introducció es descriu el panorama musical del moment fora de les fronteres valencianes; a continuació hi ha una breu visió personal de la dècada, en clau local; i finalment s'analitza el conjunt de grups o artistes que més han transcendit en cada estil, en terres valencianes. Una perspectiva, per tant, que va de la universalitat a la localitat, perquè si alguna cosa ha sigut el rock, és especialment part de la cultura universal. Grups com ara Los Milos, La Habitación Roja, L'Ham de Foc, Doctor Dívago, Seguridad Social, Bruno Lomas,

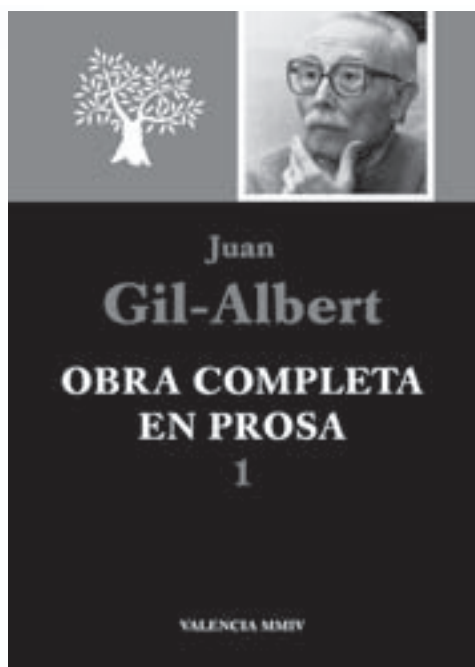
Julio Bustamante, Obscure, Interterror... , van replegar els aires de llibertat, progrés i modernitat que arribaven dels EUA en forma de cançons d'Elvis Presley, Little Richard i molts d'altres. Allà on hi havia el ritme d'una bateria i el so de la guitarra elèctrica, va nàixer una nova concepció artística que, a més, s'ha consolidat en tot un seguit de festivals com ara els de Benidorm, Alaquàs, Ademús o Benicàssim, per citar només uns exemples. Música progressiva, *pop-rock*, *arty rock*, música experimental, rock urbà, *heavy metal* (i totes les seues variants, des del més *suau* fins al *grindcore*), el *folk*, *hip hop*, el *jazz*... un mosaic de tendències, orientacions i variables per a tots els gustos. Cal recordar que el rock va nàixer als EUA a mitjan dels anys 50, després de la fusió de dos estils com ara el *country* i el *blues*, i ràpidament s'hi va propagar per tot el continent americà, i finalment va arribar a Europa.

El llibre, a més, cal destacar que compta amb nombroses il·lustracions, que, en este viatge per la història del rock, duen el lector a un món de records, sentiments, passions... tal volta no massa llunyans en el temps, segur que molt propers en la distància.

Agustí Hernàndez

Compromís amb el delit

Tres volums apleguen la prosa de Gil-Albert, una iniciativa central en la commemoració del seu centenari. Són retrats d'un escriptor que va bastir la seua obra des d'un aïllament original, entre adversitats, i es va convertir en pont entre generacions.

OBRA COMPLETA EN PROSA

JUAN GIL-ALBERT

4.486 PÀGINES

CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA I INSTITUCIÓ ALFONS
EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2004

L'1 d'abril de 1904 naixia a Alcoi Juan de Mata Gil Simón, i el 2004 feia una dècada que va faltar a València. El Consell Valencià de Cultura i la Institució Alfons el Magnànim publiquen la prosa de qui signava Juan Gil-Albert, sobre la base de la que ja edità la segona des dels anys huitantes, relligada en tres volums de presentació ben digna, com «un acto de memoria, de recuerdo y de reparación».

En aquests llibres, entre els quals no apareixen les dues primeres novel·les de l'autor (*Vibración de estío* i *La fascinación de lo irreal*), l'autor es configura en plenitud amb una prosa densa i magistral, carregada de referències, en les quals s'escola la seua rica i complexa personalitat. Obres com la de Gil-Albert assumeixen aquesta intenció: fan de l'escriptura vida pròpia, s'enfronten a la realitat exterior des de la veritat d'allò íntim, i per tant qualsevol manifestació de vida assoleix un

sentit de totalitat. Impregnada d'un goig hedonista i vital, com deixà escrit a *Breviarium vitae*: «He sido un gran vividor; con esta rara característica: un vividor sin aventuras y sin recursos. Ensimismadamente».

Sobre la seua peripècia vital reproduïsc el que deia Francisco Brines l'any 1977 a *Gil-Albert: un objeto y un proceder lujosos*: «Durante muchos años Gil-Albert ha habitado en el terreno ajeno del olvido, y en ese ámbito de soledad y silencio (...) ha ido desarrollando una de las obras más independientes y personales de nuestra época. Desde que en 1947 trocara el destierro por el exilio, Gil-Albert ha dirimido una callada lucha de entera afirmación de sí mismo, existencial y estética, desde una posición de solitario integral que vive a la intemperie, sin apoyos de ninguna clase, en un medio múltiplemente adverso. Fue careciendo progresivamente de medios materiales, no había ultimado una carrera universitaria, era un enemigo político; sólo tenía el instrumento propio de su vocación literaria que le servía exclusivamente para expresarse a sí mismo, ya que no era atendido por nadie. Su fortalecimiento moral tenía que ser muy grande para poder sobrevivir. Su tarea era salvaguardar su libertad, y la libertad ha consistido

siempre, para Gil-Albert, en hacer realidad el viejo mandato griego: ser siempre el que se es. El resultado es una de las obras más libres en estos tiempos de escasa libertad».

El reconeixement públic li vindria amb setanta anys, la consagració el 1982 amb el Premi de les Lletres de la Generalitat Valenciana i finalment amb la presidència del Consell Valencià de Cultura. Gil-Albert deia, en una entrevista amb Ángeles Cáceres de l'any 92: «Me gusta que me lean cualquier libro mío; los quiero a todos, porque todos están llenos de mi vida, de anécdotas, de sentimientos...». Doncs això, la feina constant de l'autor per tal d'expressar-se, la seua fidelitat a ell mateix, transmet també una feina per al delit, que amb l'*Obra completa en prosa* esdevé ben a l'abast «del lector atento, curioso o sencillamente del nuevo lector», com apunten els editors.

Eduard Ramírez

L'admirable Mira

Aquest llibre és un recull d'assajos, distribuïts en dues seccions. La primera, «Papers domèstics», està dedicada a l'examen del món de la literatura i la seua relació amb la memòria, el llenguatge, la crítica i la naturalesa. La segona, «Textos externs diversos», a Dante, als problemes de la traducció, a les relacions entre catalans i italians, i a la tragèdia grega.

LITERATURA, MÓN, LITERATURES

JOAN FRANCESC MIRA

COL·LECCIÓ «ASSAIG», 9

172 PÀGINES

PUV, VALÈNCIA, 2005

«Jo, pel que fa a la meua formació acadèmica –declara Mira en una plana d'aquest llibre– vinc del grec i de la filosofia, i després he dedicat molts anys a l'estudi de les cultures tradicionals i de les cultures nacionals des del punt de mira de l'antropologia social». En aquesta afirmació es troben, crec, les dues coordenades de Joan Francesc Mira com a escriptor. Els dos eixos assenyalats no han determinat la seua carrera com la d'un investigador especialitzat i limitat en una direcció o altra, o en les dues, però han marcat la seua carrera com a literat, com a autor d'assajos, d'articles i de novel·les i, fins i tot, com a traductor al català.

Ara bé, convé notar que la seua formació clàssica –grega i llatina– remet el seu pensament a un món del passat, base de la cultura occidental, i que l'antropologia el gira igualment envers els diferents passats dels diferents pobles, pròxims i

remots. Però això no vol dir, en absolut, que la seua obra hi gravite. Podem comprovar que no és així repassant la seua producció. Hi trobarem, més aviat, sobretot en el bloc –ja considerable– d'articles que ha publicat i continua publicant regularment, una preocupació permanent pel present i el futur.

No es tracta, però, d'una incoherència, ni menys encara d'una contradicció del seu pensament. Al contrari, les dues direccions en el temps i els seus interessos estan ben lligats, i són indissociables, en contrapunt, d'una manera o altra. La seua formació o, millor, les dues especialitzacions a què he al·ludit, l'han armat amb els coneixements, gustos i curiositats corresponents de forma que li han servit per mirar-se el món actual. Per a mirar-se'l per contrast. En els papers de Mira, com en alguns d'aquest recull, hi ha una permanent oscil·lació de la seua mirada vers el passat i, alhora, vers el present i l'avenir. El que troba, observa i analitza en el nostre temps, dóna lloc a assenyalar el que era i ja no és. O a l'inrevés, el que ara és, abans no era. O el que pot passar, en el futur, perquè ja ha començat a ser. No vull dir que aquest plantejament o moviment es dóna sistemàticament en els seus escrits, però sí que d'una manera o altra, més o menys explícitament, constitueix

un dels trets del seu estil de pensar. Ara, el que hi està sempre present és una escriptura àgil, hàbil, ben teixida i ben tallada, en la qual predomina el component descriptiu, narratiu. És un escriptor que discorre amb fluïdesa embarcat en el seu jo, entre fets, comportaments, formes de ser i de pensar, amb un to de vegades elegíac, o pessimista, o astorat o, sovint, irònicament resignat. I sempre amb la voluntat d'«escriure bé», és a dir, d'una manera clara, ordenada, ben pròxim a la llengua parlada.

Aquestes característiques es troben ben presents en els assaigs del volum que presenta ara, encara que s'hi tracte, estrictament, de l'articulista abocat a la nostra conflictiva actualitat. En el primer text, fa un recorregut des del món literari he·lènic, pla com un disc, fins avui, que és ja com una esfera, com un món global, amb literatures de totes les procedències geogràfiques. O reflexiona sobre Montaigne i Fuster, tot canviant, però, la partícula «i», per una altra «o», pertinent. O fa interessants consideracions sobre la memòria i la literatura, la decadència de l'oratoría, la desnaturalització progressiva de la relació entre natura i poesia, els problemes de la traducció, l'essència de la tragèdia...

Josep Iborra

Proposta de futur per al món rural valencià

El territori rural constitueix, encara avui, una part substancial de la geografia valenciana. Tanmateix, mentre el litoral acumula macrourbanitzacions insostenibles, aquesta ruralia oblidada espera la seua hora per renàixer de les cendres de la despoblació i el endarreriment.

UNA ESTRATÈGIA DE DESENVOLUPAMENT PER ALS ESPAIS RURALS DE LES COMARQUES CENTRALS VALENCIANES

J. NOGUERA TUR, J. ESPARCIA PÉREZ, J. CRUZ OROZCO
150 PÀGINES

XARXA D'INSTITUCIONS D'ESTUDIS COMARCALS DE LES COMARQUES CENTRALS VALENCIANES (XIEC)
I UDerval, Gandia, 2005

Ja fa quinze anys que la Comissió Europea engegà el programa LEADER (*Liaison Entre Activités de Développement de l'Economie Rurale*), una iniciativa encaminada a capgirar les perilloses dinàmiques en què s'havia enredat la pràctica totalitat del territori rural del continent: solsiada demogràfica, exhauriment de les activitats tradicionals, alentiment progressiu dels processos de modernització i, com a conseqüència de tot això, una «desvitalització socioeconòmica» –per emprar la terminologia dels autors– com més va més preocupant. El programa LEADER tenia la virtut de potenciar, amb generosos ajuts econòmics, les accions de caràcter innovador que contribuïren, de forma integral, a la reactivació i enfortiment del teixit social i productiu de les zones rurals més desfavorides. I els seus efectes comencen a percebre's ja amb claredat: moltes iniciatives basades en l'agricultura ecològica, la creació de

denominacions d'origen que aporten un valor afegit a la deprimida agricultura tradicional, o l'espectacular irrupció del turisme rural són deutores d'aquell programa peoner.

El món rural torna a aparéixer al mapa i ara cal apuntalar-ne els darrers assoliments, detectar-hi les febleses i fer una projecció de futur que assegure la continuïtat d'aquests incipients processos de desenvolupament. Aquest és l'objectiu del present estudi que circumscriu el seu diagnòstic i les seues propostes de futur a les autoanomenades Comarques Centrals Valencianes –un territori força heterogeni conformat per l'Alcoià, la Canal de Navarrés, el Comtat, la Costera, la Marina Alta, la Safor i la Vall d'Albaida– però que fàcilment podria estendre's a la totalitat del món rural valencià.

L'estudi es divideix en cinc parts: la primera és un intent de caracterització dels espais rurals de les comarques esmentades; la segona aborda les dinàmiques de transformació que han experimentat aquests territoris en els darrers anys; la tercera analitza el paper que hi han jugat les polítiques de desenvolupament, especialment el ja citat programa LEADER i el seu complement estatal PRODER (Programa Operatiu de Desenvolupament i Di-

versificació Econòmica de Zones Rurals); la quarta –la més interessant i innovadora per la metodologia que s'hi fa servir– és un diagnòstic integrat del sistema rural de la zona estudiada que en subratlla «les debilitats i les fortalles, les amenaces i les oportunitats» i que classifica el territori en cinc grans àrees més o menys homogènies pel que fa a la seua problemàtica i, per tant, quant a les estratègies de desenvolupament que caldria incentivar-hi; finalment, la cinquena part apunta aquestes estratègies i enumera un seguit de propostes d'actuació classificades en funció de la seua prioritat.

Es tracta d'un treball, doncs, realitzat amb rigor i consistència que demana una lectura atenta –sobretot per banda dels responsables polítics de la gestió del territori– i una acció conseqüent.

Josep Vicent Frechina

Història d'un descrèdit

Edicions Bromera publica la desena edició d'*El descrèdit de la realitat*. Aquest primer assaig fusterià reflexiona sobre la tensió entre la figuració i l'abstracció en la història de la pintura occidental amb l'objectiu d'evidenciar que la pèrdua de la connexió entre art i realitat implica, segons ell, la dissolució de les forces comunicatives de l'art.

EL DESCRÈDIT DE LA REALITAT

JOAN FUSTER

INTRODUCCIÓ DE ROMÁN DE LA CALLE

COL·LECCIÓ «ELS NOSTRES AUTORS», 49

252 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2005

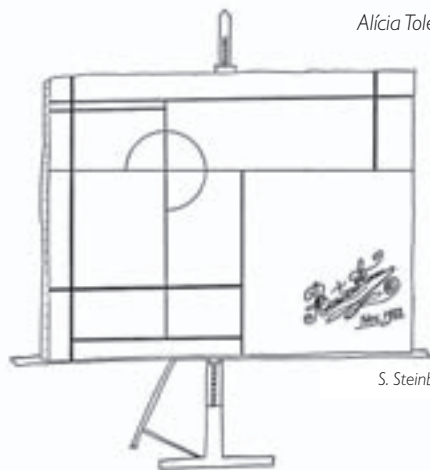
Joan Fuster, en aquest primer assaig, correlaciona la crisi de les relacions de l'art amb la realitat i la pèrdua paral·lela de la capacitat comunicativa de l'objecte artístic amb el seu receptor. I és que l'escriptor de Sueca entén l'art com un fet comunicatiu, per a ell és fonamentalment «dicció», com apunta Romà de la Calle en la introducció d'aquesta desena edició que Bromera publica d'*El descrèdit de la realitat*. I després de mig segle de la seua redacció i de les diverses reedicions que se n'han fet, la tesi d'aquest treball continua en el braser dels temes d'interés i segueix sent objecte de comentaris. Ara bé, cal remarcar que no tot estava dit pel que fa a l'autoreferencialitat dels valors plàstics que l'autonomia de l'art creixent potenciava en el moment de la redacció d'aquesta obra. Fuster, però, ja es mostra reticent als criteris exclusivament plasticistes que apunten cap als valors de la pura

visualitat i que contribueixen, segons ell, a un tipus d'autonomia artística que oblida les seues arrels humanes. Per a Kandinski i els abstractes només compten els valors plàstics i, per això, Fuster despulla de transcendència la interpretació metafísica que aquests assignen al seu art i afirma: «L'art abstracte es veu condemnat pels seus principis a «no dir res»: i és allò que «diu» que comunica, el que fa útil un art. L'art abstracte, mut, resulta «només» bell. I una obra humana «exclusivament « bella té una qualificació específica: és decorativa. L'abstracte és, doncs, decoratiu (...) i cobra d'aquesta manera una utilitat nova». Per contraposició, per a Fuster, «l'art tradicional» –i hi inclou cubistes, surrealistes i altres com Chagall o Modigliani– «és espiritual», perquè l'interessa alguna cosa més que la plasticitat absoluta, perquè va més enllà del «delit visual» i ens proporciona sempre «un eixamplament del nostre món personal». I fins ací pel que fa al tema o contingut. Quant al procediment d'aquest assaig, l'escriptor de Sueca segueix un fil conductor històric de l'art que va del Renaixement i el Manierisme, seguint amb el Barroc, la Il·lustració i el Romanticisme, per a passar després als Realismes del XIX i al trencament abrupte que representen les diverses Avantguardes,

que tractarà segons el seu distanciament amb el real. Un assaig històric d'estètica, doncs, que lluny de constituir un treball d'investigació acadèmica, recull un seguit de reflexions personals que ja mostren amb contundència els ingredients essencials de l'assaig fusterià en totes i cadascuna de les seues dimensions: l'abast interdisciplinari; la prosa àgil i incisiva; l'interès per mostrar el procés que el seu pensament segueix en l'exposició de les idees; la profusió d'anècdotes, pinzellades d'humor i digressions que l'autor intercala, amb una habilitat prodigiosa. I és que aquest primer assaig fusterià, a l'igual que els que el succeiran, ja es perfila com un escrit vigorós i gens encotillat, com un repte al lector a deixondir-se i a acompanyar-lo per mirar d'entendre's i d'aclarir-se junts. I és per tot això, que llegir Fuster –independentment del tema– resulta accessible i delectable i, a sobre, ens fa més savis.

Alicia Toledo

S. Steinberg

Sang per sestercis

Arribar, veure i véncer; i la cartera: el tòpic ens amaga el difícil equilibri entre interessos públics i negocis privats a la república romana; darrere cada conquesta, cada via o aqüeducte, hi havia un grup de ciutadans romans que es forraven.

LA REPÚBLICA PARTICIPADA.
INTERESES PRIVADOS Y NEGOCIOS PÚBLICOS EN ROMA

JUAN JOSÉ FERRER MAESTRO

PRESENTACIÓ DE F.J. FERNÁNDEZ NIETO

COL·LECCIÓ «HUMANITATS», 16

235 PÀGINES

UNIVERSITAT JAUME I, CASTELLÓ, 2005

Roma és el centre financer i polític del Mediterrani, on es talla el pastís, i tant la recaptació d'impostos com la pròpia administració de la república –mera entelèquia jurídica– són gestionats per particulars. Acceptats pel senat els pressupostos quinquenals proposats pels censors, cada adjudicació s'oferta en subhasta entre les «societates» de publicans, formades per ciutadans rics i amb una organització paraestatal, que amb sucosos rendiments fan de bancs per a la cosa pública. Aquesta gestió privada s'encarrega dels subministraments bàsics, la construcció i manteniment de les nombrosíssimes obres públiques... El frau típic de l'època, els «falsa naufragia»: el patró, per tal de cobrar l'assegurança pública, enfonsa intencionadament un vaixell carregat de mercaderia sense valor però oficialment ple d'articles cars d'abastiment estatal.

I sobretot, la guerra, la cara màquina militar romana: legions i estol dema-

nen sense treva equipaments, soldades, manutenció, drassanes: les conquestes són un negoci privat des que, en fer-se amb Sicília a la primera guerra púnica, la classe dominant romana s'adona de les immenses perspectives dels beneficis de la guerra: finançament, botí i explotació de la nova província.

Mecanismes i dinàmiques econòmiques, però també socials, polítiques i culturals: l'economia no tracta de coses, sinó de relacions entre persones. L'estudi s'emmarca en la crítica a la interpretació tradicional, massa generalitzadora, segons la qual hi ha un protocapitalisme romà, impulsat per la classe dels «equites», abocats als negocis i les finances i en lluita de classes contra els senadors, dedicats a la propietat i explotació de la terra. Tanmateix, l'enfrontament entre tots dos grups socials, progressivament judicialitzat, acabarà al temps de l'imperi amb el fracàs comú: econòmic dels «equites», i polític dels senadors: l'estat controla cada volta més camps.

S'ha interpretat aquest complex entrecreuament simbiòtic d'interessos privats i públics com a resultat de la urgència en finançar la ràpida expansió territorial de Roma: no donà temps a crear mecanismes estatals de gestió i control. Però el que es va fer no fou sinó aplicar, a escala ampliada, el model anterior de les

ciutats gregues. L'estat s'estalvia la burocratització i garanteix l'eficàcia de la gestió, però a costa de l'elevat preu de la dependència financera, i de confondre els interessos públics amb els privats, és a dir, de convertir una república de ciutadans en una oligarquia, el govern d'un grup reduït capaç de moure una guerra per enriquir-se encara més. La reflexió obligada, només insinuada al llibre, és la comparació amb l'actual forma de construcció de l'imperi militar nordamericà.

Albert Toldrà

Vindicación de Juan Andrés

En colaboración con la editorial Verbum, la Biblioteca Valenciana cumple con estas *Cartas familiares* la segunda entrega de la edición crítica de las obras del erudito alicantino Juan Andrés. Dirigida por el catedrático Pedro Aullón de Haro, esta iniciativa pretende rescatar del olvido una figura señera de la historiografía europea.

CARTAS FAMILIARES (VIAJE DE ITALIA)

JUAN ANDRÉS

II VOL. 241-447 PÁGINES

ED. VERBUM I BIBLIOTECA VALENCIANA,
MADRID-VALÈNCIA, 2004

La Biblioteca Valenciana, que ya publicó entre 1997 y 2002 junto a la editorial Verbum la enciclopédica *Origen, progresos y estado actual de toda la literatura* del Abate Juan Andrés, prosigue la edición de las obras de este jesuita alicantino con su *Viaje de Italia*. A los seis volúmenes de la primera obra y a los dos de esta segunda se unirán aquellos volúmenes que compilan sus obras menores, según un plan de edición de las obras de Andrés que dirige el catedrático alicantino Pedro Aullón de Haro y cuyo equipo editorial componen en esta segunda entrega Idoia Arbillaga y Carmen Valcárcel. Si la descomunal *Origen, progresos y estado actual de toda la literatura*, que era tanto como una Historia universal de las letras y las ciencias escrita por una sola persona, llevaba doscientos años fuera de la circulación, estas *Cartas familiares*, de más amena lectura y erudición más segura y concreta, se encontraban igualmente olvidadas; una empresa editorial

como la presente implica, pues, una verdadera restitución patrimonial de la cultura hispánica. El estudio preliminar de Aullón aporta, además, una fundamentación teórica del género del «Viaje a Italia», cultivado también por Moratín y Alarcón en lengua española, junto a documentos muy valiosos para el estudio de Andrés y de los jesuitas expulsos, entre ellas el catálogo que Andrés hizo de estos a su llegada a Ferrara.

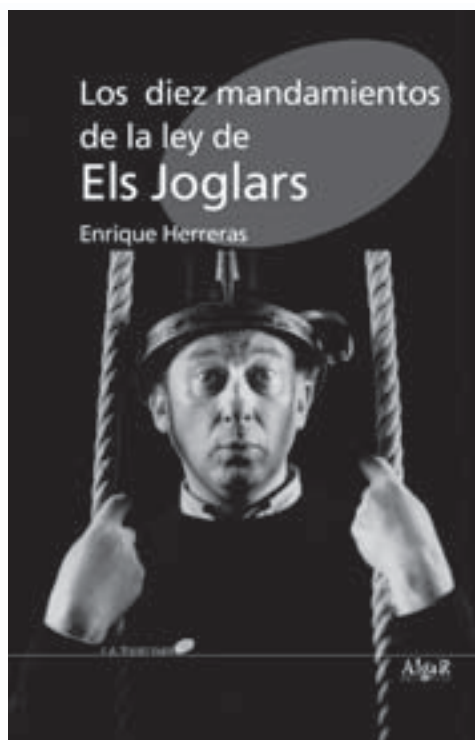
Las *Cartas familiares*, aunque dirigidas por Juan a su hermano Carlos, no forman sin embargo parte de su correspondencia particular, sino del género literario epistolar, muy común en el siglo XVIII y al que el propio Andrés dedicó todo un capítulo teórico en el tomo V de *Origen...* Estas «cartas», pues, no fueron escritas *in situ* en los diversos lugares que describe, sino reelaboradas y redactadas en Mantua, la residencia habitual del abate, a partir de los apuntes originales; de ahí que encontremos en alguna «carta» las descripciones pormenorizadas de una docena de templos romanos y en otras un resumen casi exhaustivo de los atractivos culturales e históricos de la villa de Nápoles. El mismo Viaje a Italia formaba parte de una tradición ilustrada europea, la del *Grand Tour* o viaje cultural formativo de los jóvenes de clase alta, aunque también en este caso la extranjería de Andrés resulta en cierto modo una ficción poética.

Las *Cartas familiares* describen con todo detalle la vida cultural de Italia, así como sus ciudades más importantes, incluyendo los edificios, monumentos, asociaciones artísticas y literarias y riquezas bibliográficas de cada una de ellas. El valor erudito e historiográfico de esta obra resulta incuestionable y su reedición, el camino más seguro para la restauración de la figura de Juan Andrés tras el olvido a que fue sometido en España y Europa, en especial a partir del romanticismo, el cual vio en el espíritu sistematizador de Andrés una secuela del enciclopedismo ilustrado al que se enfrentaba como movimiento espiritual, y quizá también por su tesis sobre la influencia de los árabes en la cultura occidental a través de España. El Abate Andrés (1740-1817) había llegado a Italia tras huir de España en 1767 como parte de otro de nuestros exilios intelectuales colectivos, el de los jesuitas. En su época, entre finales del siglo XVIII y principios del XIX, fue admirado en toda Europa, de tal forma que ni Goethe ni Herder, en sus viajes por Italia, dejaron de visitar Mantua a fin de conocerlo. Los reyes se disputaban sus servicios (llegó a ser bibliotecario real en Nápoles) y sus libros se veían reeditados con frecuencia. Quienes se acercan a este *Viaje de Italia* tendrán ahora buena noticia del motivo.

Miguel Catalán

Els Joglars o el teatre segons el crític

Aquest llibre és fruit dels Encontres de Teatre d'Alzira, concretament del celebrat el 2001, concebut com una commemoració dels quaranta anys de la companyia Els Joglars. En aquest cas, i a diferència de volums anteriors, ens trobem amb un engrescador assaig escrit pel crític Enrique Herreras.

LOS DIEZ MANDAMIENTOS DE LA LEY DE ELS JOGLARS

ENRIQUE HERRERAS

COL·LECCIÓ «LA TARUMBA», 2

175 PÀGINES

ALGAR EDITORIAL, ALZIRA, 2005

Aquest llibre, que d'entrada qualificaríem d'inusual a casa nostra, ja concretarem més avant per què, és fruit de l'activitat que cada juliol té lloc a Alzira al voltant dels «Encontres de Teatre a l'Estiu» i dels seminaris que allí es fan sota la coordinació d'Enrique Herreras, crític del diari *Levante* i estudiós del teatre, el qual compta ja en el seu currículum amb diverses monografies i edicions de volums dedicats al món de l'escena. Concretament, aquest volum té com a punt de partida el «XIII Encontre de Teatre», celebrat el 2001, el qual va ser concebut com una commemoració dels quaranta anys d'activitat d'aquesta companyia fonamental, a hores d'ara, en la història del teatre espanyol contemporani.

En aquesta ocasió, però, i a diferència dels altres seminaris que donen com a fruit volums que recullen les diferents participacions dels que allí són convo-

cats, ens trobem davant un treball escrit en solitari per Herreras, el qual s'acosta molt més a les formes i a les pretensions de l'assaig que no a les de la investigació acadèmica o a les del testimoni professional, com ha ocorregut en llibres anteriors i posteriors, publicats habitualment per l'editorial Brodera. L'autor, a més a més, defuig la perspectiva historicista a l'hora d'explicar-nos l'activitat d'aquesta companyia i del seu principal motor, Albert Boadella, tot i que sí que ofereix, amb bon criteri segons el nostre parer, un capítol inicial on exposa, de manera bastant succinta, una panoràmica de la trajectòria d'Els Joglars, a partir de la distinció de quatre etapes en la seua producció d'espectacles.

A continuació, se'ns planteja allò que el títol anuncia, o siga, el que Herreras, tot partint d'una proposta de Boadella, considera els deu manaments de la llei d'Els Joglars. Uns manaments o característiques que són batejats, per seguir amb la terminologia del ram, amb adjectius o verbs com aquests: individualista, agropecuari, escèptic, provocador, venjatiu, portar la contrària o fomentar els enemics. Tot això ben acompanyat d'un conjunt d'imatges dels molts espectacles teatrals estrenats i, ja per acabar, d'una extensa biblio-

grafia sobre la companyia i d'una llista de les obres d'aquesta publicades. Més enllà de l'encert o no de la tria concreta d'aquests «manaments» o fins i tot del plantejament general del volum, que de ben segur podrà satisfer més o menys segons els interessos del lector, el que es podria destacar d'aquest llibre és que, si bé ens presenta i ens caracteritza el teatre d'Els Joglars, alhora, ens parla sobre el teatre segons Enrique Herreras. L'objecte sobre el qual gira l'escriptura, així doncs, acaba movent-se entre Els Joglars i el crític Herreras, a partir d'una posició on el crític ens mostra la seua gran passió pel treball d'aquesta companyia i al mateix temps fixa una posició crítica respecte al que l'autor valora del teatre i li demana al teatre per interessar-li de debò. És a dir, que, i imaginem que de manera ben conscient, acabem per trobar-nos davant els manaments d'Els Joglars, però també dels del crític, ja que, amb aquesta operació, posa al descobert el seu punt de vista, des del qual valora el teatre (o l'art) contemporani al de la companyia catalana. Dos per un, que se'n podria dir, o també el joc de l'espill, en el qual objecte i observador acaben per fondre's i mostrar-se tots dos, ben a les clares en aquest cas.

Ramon X. Rosselló

Una qüestió de poder

La Universitat de València decideix reeditar aquest assaig publicat per primera vegada el 1994 on s'exposa amb cruesa la suspicació i, en ocasions, conflictiva relació entre les dues principals ciutats valencianes, sempre a punt per fer valer els seus interessos.

ALACANT CONTRA VALÈNCIA

EMILI RODRÍGUEZ-BERNABEU

COL·LECCIÓ «ASSAIG», 8

244 PÀGINES

PUV, VALÈNCIA, 2005

Quan un llibre es reedita passat uns anys sempre ha d'haver-hi una causa que ho justifique. El mateix autor, Rodríguez-Bernabeu, s'ho pregunta en el pròleg que acompanya aquesta segona edició i del qual és el responsable. En concret, es mostra pensarós sobre l'interés que avui en dia pot causar entre els lectors la rivalitat entre València i Alacant. Però la història és, sovint, capritxosa, i la seua lectura actual, enmig d'un conflicte com el de l'aigua que té dividits els valencians, esdevé ben il·lustrativa d'un contenciós que, lluny de resoldre's, sembla que s'eternitza.

A través d'una panoràmica històrica i sociològica de la ciutat d'Alacant i el seu entorn, especialment, però també del conjunt de la realitat valenciana, Rodríguez-Bernabeu ofereix moltes claus per poder interpretar la tensió social i política que ha caracteritzat les relacions entre les dues ciutats. El resultat de les seues reflexions, provocadores ja des del

títol, no podia ser més devastador per a una societat que presenta poc vertebrada, amb greus problemes estructurals, submissa respecte al poder de l'Estat i amb una identitat pròpia feble. Entre els responsables de la situació, Rodríguez-Bernabeu denuncia l'actitud servil i poc ambiciosa de la classe dirigent valenciana, la incapacitat de València per articular el territori, més pendent per avantposar els interessos del tradicional sector agrari, i la manca de lideratge de les forces polítiques. Ara bé, l'autor centra les seues crítiques principalment en la ciutat d'Alacant, «vulnerable i orgullosa» segons les seues paraules, que sempre ha jugat la carta que més li ha convingut en cada moment, fins al punt d'aprofitar el port i el seu caràcter comercial per a plantejar projectes disgregadors com el Sureste o l'autonomia uniprovincial. Una actitud un tant hedonista i autosuficient amb la qual no ha sabut guanyar-se l'estima de bona part de les localitats dels voltants, sobretot de l'Alacantí, però també de la resta de les comarques meridionals. Aquesta anàlisi sense contemplacions dels alacantins contrasta amb la complicitat que mostra envers els murcians, als quals encoratja sense embuts perquè formen part de projectes futurs amb valencians, catalans i mallorquins.

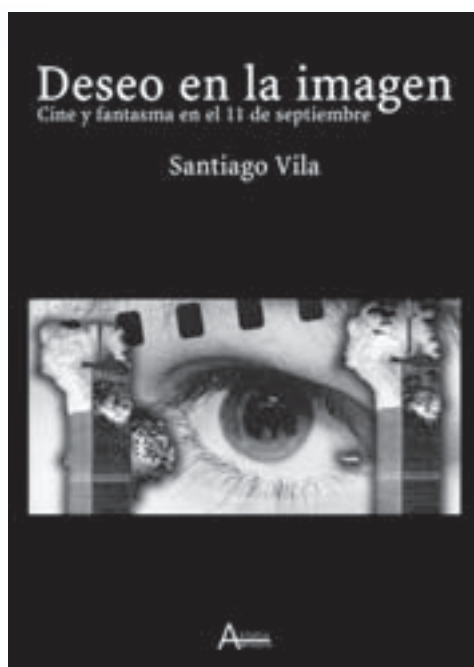
Perquè, això sí, també es contemplen possibilitats de redreçament. Aquestes passen, segons l'autor, per un compromís inequívoc dels intel·lectuals i polítics en el desenvolupament col·lectiu i per la reivindicació de la catalanitat, com un valor de progrés econòmic i cultural, que permeta superar velles posicions excessivament localistes que fan un flac favor a l'obtenció d'una autonomia plena. Malauradament, l'únic retret que se li pot fer s'hi troba quan s'endinsa en el debat sobre la identitat cultural dels valencians, on fàcilment cau en posicions un tant essencialistes amplament superades i que fan perdre part del rigor que ha caracteritzat la resta de pàgines. Tot plegat, un retrat contundent i polèmic de la ciutat d'Alacant, en particular, i de la societat valenciana en general, que no deixa indiferent ningú i que només per això mereix tindre's en consideració.

Àlvar Peris

De King Kong a Bin Laden

Aquest llibre s'ocupa de la tragèdia de l'11-S a partir de com va ser abordat pels *mass media* i el cinema de Hollywood. L'autor es remunta a la guerra de Cuba per a demostrar que els EEUU hi van dur a terme una estratègia de manipulació informativa.

DESEO EN LA IMAGEN: CINE Y FANTASMA EN EL 11-S

SANTIAGO VILA

304 PÀGINES

EDITORIAL ALETHEIA, VALÈNCIA, 2005

És ben sabut la mena de cataclisme que va provocar l'atac a les torres bessones de Nova York, l'onze de setembre del 2001. Els efectes més immediats van ser de dos menes: per un costat, es va demostrar la vulnerabilitat de Nova York, l'aparador més evident del sistema capitalista mundial (Dominique Lapierre i Larry Collins van portar aquesta vulnerabilitat fins el límit màxim, tot imaginant, al seu darrer llibre *Crema Nova York?*, la possibilitat que els terroristes islamistes introduïsquen un artefacte nuclear, robat del Pakistan, a l'illa de Manhattan. En la ficció, tot s'ha de dir, els terroristes són detinguts abans que puguin fer esclatar la bomba). Per un altre, el tercer món en general i la causa panarabista en particular van crear un mite d'ulls enfonsats, barba de profeta i nom eufònic i fàcil de recordar: Ossama Bin Laden. Hem esmentat les paraules ficció i mite i això no és cap casualitat. Com no podia ser altrament

en el món d'internet i del paroxisme massmediàtic, l'atac a les Twin Towers, a banda de ser un atac real que va causar milers de morts, fou també un atac en l'ordre imaginari. Dit d'una altra manera: Nova York es recuperarà de l'enfonsament de les torres, però l'imaginari nordamericà i occidental durà aquest estigma per molt de temps. D'altra banda, els atacs terroristes islamistes han continuat al món occidental. A Londres, el juliol passat, la bomba del metro va aconseguir inocular el virus de la por en el cor dels britànics, i un dissortat ciutadà brasiler es va convertir en insospitat cap de turc. Aquesta estela no ajuda a superar el trauma, ans l'acreix i convida a convertir-lo en una paranoia constant.

Deseo en la imagen: cine y fantasma en el 11-S és una indagació sobre com es va traslladar la tragèdia novaïorquesa als mitjans de comunicació de masses, de la CNN al cinema de Hollywood. Aquest llibre té dos parts molt clares. En un primer moment, Santiago Vila realitza una descripció teòrica de com el discurs cinematogràfic i televisiu –però també el discurs informatiu, pretesament neutre– funciona amb estratègies de manipulació visual. Segons Vila, les necessitats dels Estats Units com a superpotència imprimeixen un

caràcter ficcional a la informació, en ordre a vehicular un contingut tendencios. Això és visible de la guerra de Cuba al 1898 fins l'actual guerra d'Irak. És l'anomenada «guerra informativa» paral·lela.

En un segon moment, l'autor focalitza la seua anàlisi en els informatius segregats per la CNN amb ocasió de l'11-S. La informació que s'hi va servir guarda una sospitosa relació amb els films de Hollywood, de manera que l'escena de l'atac a les Twin Towers ja estava resolta en el nostre imaginari almenys des de la pel·lícula de King Kong. Segons l'autor, els propis autors de l'atemptat eren perfectament conscients d'aquesta associació: ells també feien la guerra dins el nostre imaginari. En el clàssic de Merian C. Cooper i Ernest B. Schoedsack el gegantesc goril·la es passejava per damunt de l'Empire State Building mentre les avionetes l'hostigaven. En l'argument de Bin Laden, doncs, només falta una bella com Fay Wray que done consistència romàntica a una història que –sospite– no en pot tenir de cap manera.

Victor Cotlliure

La paraula increïble

La paraula viu un moment de crisi. S'ha fet increïble. Els textos dels diaris ens mostren exemples tots els dies. Es tracta d'una crisi estructural en la que el subjecte s'ha apartat del veritable significat de la paraula fins al punt de modificar i transmetre una realitat diferent. La paraula i el seu ofici són l'objecte d'estudi en aquest minuciós assaig dedicat a l'evolució de la crisi del llenguatge, que és també la de la raó moderna i la del periodisme actual.

EL MALSON DE CHANDOS

DAVID VIDAL I CASTELL

PRÒLEG DE MIQUEL TRESSERRAS

COL·LECCIÓ «ALDEA GLOBAL», 17

245 PÀGINES

UAB, UPF, UJI, UV, VALÈNCIA, 2005

Philip Lord Chandos, escriptor de teatre del segle XVII rebel·la en un text publicat el 1902, que ja no sentia res per les paraules, que després d'haver estat anys lliurant al públic infinitat d'obres que havien fet emocionar a la crítica mundial de sobte, aquestes paraules, els mots i els significats havien deixat de tenir sentit per a ell. Des d'aquell moment, Lord Chandos renuncià per complet a l'escriptura i també a tot el llenguatge. Aquesta revelació al text de Chandos aparegut el 1902 sota el títol de *Ein Brief (La Carta)*, i que més tard es popularitzaria com *La Carta de Lord Chandos*, la va relatar un jove vienès de principis del segle XX, Hugo von Hofmannsthal al seu amic el filòsof Francis Bacon. La visió que Hofmannsthal tingué d'aquesta obra escrita al segle XVII inicià una

discussió sobre l'essència del llenguatge que ha arribat fins a l'era contemporània i en la que el mateix sentit del pensament humà i de la raó moderna que ha estructurat l'enteniment del món, s'han transformat per donar pas a una posmodernitat en la que les paraules han variat el seu significat fins al punt de donar un altre sentit al propi llenguatge.

Amb aquest rerafons de la discussió sobre l'evolució de la filosofia del llenguatge entre Francis Bacon i Von Hofmannsthal, l'autor d'aquest assaig, un jove David Vidal, ens presenta una discussió sobre la crisi de la paraula en el periodisme modern estructurada en tres parts fonamentals; la crisi de la paraula, la crisi del periodisme i la crisi de la teoria del periodisme.

Per començar, els significats de les paraules han entrat en una profunda crisi amb la que també entra el propi subjecte, al apartar-se de la testimonialitat que fa creïble els fets, aquells als que es refereixen les paraules. Al parlar de la crisi del periodisme, es dona una dimensió social a aquesta crisi de la paraula. La pràctica del periodisme en les societats modernes, i en especial la nord-americana, s'ha allunyat de la paraula, del seu significat real. Es tracta d'una crisi estructural que ha afectat als

continguts dels diaris, als seus lectors. Una crisi de credibilitat.

La tercera part, dedicada a la crisi de la teoria del periodisme, es centra en fer un repàs per les teories i enfocaments predominants als Estats Units en les escoles de periodisme; el funcionalisme, l'estructuralisme i el positivisme. Sota el lema de *facts are sacred and comments are free* (els fets són sagrats i els comentaris lliures), la premsa nord americana ha obviat la possibilitat de que aquests fets puguen estar associats als valors dels qui els mana, que l'experiència subjectiva del fet és també una opinió. Existeixen, per tant, les notícies objectives? En la crisi del periodisme modern el periodista passa a convertir-se, rescatant una interessant descripció del propi autor, en «un encapsulador de la realitat dins de les paraules sense sentit». Al malson que tingué Chandos, s'afegeix per a la tradició posmoderna aquella *Telepantalla* en la que els personatges de la novel·la *1984*, descrits per G. Orwell, bevien la realitat i estructuraven les seues vides. En paraules buides, paraules i significats increïbles.

Pau Caparrós

Amics del Corpus

Donís Martí Albizúa da cuenta en esta obra del cuarto de siglo de existencia de la Associació Amics del Corpus, la asociación cívica que revitalizó, justo en su momento de mayor declive, una festividad de gran importancia histórica y arraigo popular en la ciudad de Valencia.

25 ANYS DE L'ASSOCIACIÓ AMICS DEL CORPUS
DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA

PREMI «AMICS DEL CORPUS DE LO RAT PENAT»
DONÍS MARTÍN ALBIZÚA

192 PÀGINES

DEL SENIA AL SEGURA, VALÈNCIA, 2005

Donís Martín Albizúa (Valencia, 1944), aparejador municipal del Ayuntamiento de Valencia, ha colaborado como gestor en el ámbito de las festividades tradicionales de la capital valenciana, pero también como autor de numerosos *llibrets* o de textos de exaltación poética; ex secretario de la Junta Central Fallera y directivo de la Asociación vicentina de la Pila Bautismal de Sant Vicent Ferrer, es su adscripción a la «Associació d'Amics del Corpus» en 1980 la que le ha llevado con el tiempo a dejar constancia del primer cuarto de siglo de existencia de esta Asociación, responsable en buena medida del rescate de una festividad que estuvo a un paso de desaparecer en el punto más bajo de su historia, durante los años 70 del siglo xx. Como expone Jaime J. Chiner en su reciente *La procesión del Corpus en Valencia, 1335-2005*, la del Cuerpo de Cristo fue, con su solemne procesión, la fiesta mayor de la ciudad de Valencia desde el

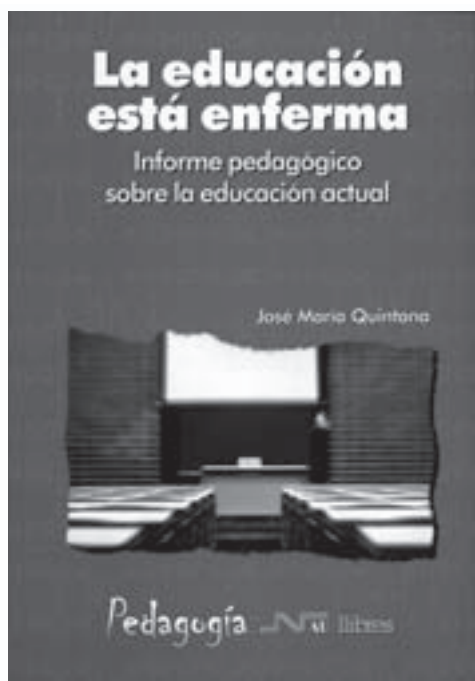
último tercio del s. XIV hasta finales del XIX, cuando el ascenso de las Fallas entre otras causas la irá abocando a un declive cada vez más pronunciado. Un artículo periodístico de 1970 que su autora, Mª Ángeles Arazo, tituló significativamente «Adiós al Corpus Tradicional» exponía el empobrecimiento y la degradación de una riquísima festividad que había atraído durante distintas épocas la presencia de reyes y papas como el rey Martín el Humano y la reina Juana de Sicilia (1402), el Papa Luna (1415), los Reyes Católicos (1481), Felipe II (1612), Fernando VII, la reina Isabel o Alfonso XIII (1888). En 1970, el Ayuntamiento del *cap i casal* había retirado casi toda su ayuda económica a la fiesta, la indumentaria de los menguantes personajes se encontraba en un estado lamentable y las sucesivas mutilaciones simbólicas se unían a la creciente tendencia de los capitalinos a abandonar la ciudad en día de fiesta. Sólo el ambiente de reivindicaciones culturales y políticas auspiciado por la llegada de la democracia permitió recuperar los valores cívicos y religiosos de las *rocas* y festividades del Corpus con el denominado «Grup de Mecha» (1977), antecedente de la «Associació Amics del Corpus de la ciutat de València». Martín Albizúa trata precisamente en este libro de la

transición de un grupo a otro y de sus respectivos avatares, hasta el actual auge del segundo, con más de seiscientos socios y una intensa actividad; lo hace de forma estrictamente cronológica, entre la crónica detallada y el homenaje sentimental a las personas que fueron recuperando la entidad perdida de la fiesta; destacan entre otros las figuras del estudioso Manuel Arenas y del fundador del «Grup de Mecha», Armando Cortés, así como los cuatro sucesivos presidentes de la «Associació Amics del Corpus» Horaci Castelló, José María Rey de Arteaga, Amparo Peris y Josep Ramón Pons. Se reproducen en el interior numerosas fotografías y documentos que muestran las dificultades superadas, incluyendo el traslado de la fiesta desde el tradicional jueves litúrgico (el del Corpus era uno de los jueves «que relucen más que el sol») hasta el domingo siguiente, tercero del mes de junio, en 1990, y se hace balance, no sólo de lo recuperado (los personajes, las *rocas* nuevas, la ornamentación de las calles al paso de la procesión, el volteo a mano de las campanas del *Micalet* o la representación de los *Misteris*), sino también de lo que queda por recuperar: entre otras cosas, las *danses dels infants* o la representación alegórica de los gremios medievales.

Miguel Catalán

Manual de contrareforma educativa

L'escola pateix fallades greus i existeix una *crisi de l'educació* que està deseducant les noves generacions. És el que ara assegura Quintana Cabanas en aquest *informe* concebut per a arremetre novament contra la LOGSE i apuntalar les mesures dels governs neoconservadors.

LA EDUCACIÓN ESTÁ ENFERMA. INFORME PEDAGÓGICO
SOBRE LA EDUCACIÓN ACTUAL

JOSÉ MARÍA QUINTANA CABANAS

223 PÁGINES

NAU LLIBRES, VALÈNCIA, 2004

Per a aquest professor emèrit de la UNED els mals més greus del sistema espanyol són la indisciplina, el poc rendiment en els els estudis, la disminució dels continguts o els baixos nivells d'instrucció. Ens il·lustra sobre la dimensió de la malaltia escolar aplicant-hi la terminologia mèdica: simptomatologia, diagnòstic, etiologia, pronòstic i teràpia. Pretén així identificar les causes de les dolències i indicar-nos les pautes que hi posen remei. Des dels seus postulats ideològics, la Bíblia, el cristianisme i el racionalisme de la cultura clàssica, aposta per una suposada «Pedagogia Humanista» sota la qual s'identifiquen les polítiques d'Esperanza Aguirre i Pilar del Castillo a pesar que, ens adverteix, «en ningún caso, nuestra posición quiere ser política, sino únicamente científica y pedagógica (...) no vamos a defender ni la LOGSE ni la LOCE, sino la educación y la pedagogía, esto es, lo acertado que pueda haber en

una o en otra». Però el repertori de «síntomes» descrits i sobre els quals intervé el cirurgià pedagògic s'encarreguen prompte de desmentir-lo: errors greus en el disseny i ordenament del sistema escolar, baix nivell de coneixements, fracàs, falta de disciplina, autoritat i respecte, malestar a les aules, dificultats per a atendre els immigrants, baix nivell d'exigència de les famílies i escassa col·laboració amb l'escola. Amb aquestes premisses, Quintana ataca frontalment el model d'escola comprensiva de la LOGSE justament pels seus afanys igualitaristes i defensa sense reserves la segregació de l'alumnat, mentre qualifica l'educació intercultural de «problema». Propugna l'hegemonia del llibre de text, desaprova les estratègies actives i globalitzadores dels col·lectius innovadors i acusa l'escola d'«abusar» de la democràcia. Recupera la més rànquia pedagogia en afirmar que el professor «ha de tener la sartén por el mango» ahora que, curant-se en salut, exposa els fonaments d'una «educació autoritativa» (sic): «Es una especie de duelo que se establece en el aula; el profesor ha de estar atento y saber ganar la partida cuanto antes. No se trata de imponer su poder personal, sino de asegurar el poder ejercer sus funciones». Costa d'entendre que, sota l'empara de la lli-

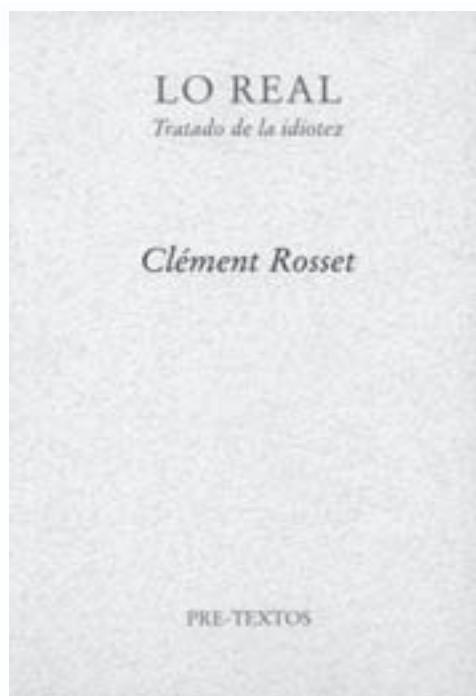
bertat de càtedra un llibre farcit de perles carpetovetòniques com aquestes pugan emprar-se com a text de consulta en algunes aules universitàries. Però Quintana sembla que insisteix a caminar per la mateixa senda. Fa poc més de tres anys, la UNED el va obligar a rectificar el seu llibre de text *Pedagogía Social*, on s'atrevia a qualificar l'homosexualitat d'una «desviació» que calia corregir, un escàndol pel qual va estar denunciat i que va ocupar planes senceres en la premsa diària. La caverna pedagògica segueix viva.

Rafael Miralles

LOGSE

Les coses com són

L'obra forma part, junt a *Lo real y su doble* i *El objeto singular*, d'una mena de trilogia, en què, com diu el traductor en la introducció, Rosset configura la seua ontologia. *Lo real* (2004) està estructurat en tres parts: «Acerca de una realidad todavía por llegar», «Aproximaciones a lo real» i «Post-scriptum» a «Lo real y su doble».

LO REAL. TRATADO DE LA IDIOTEZ

CLÉMENT ROSSET

TRADUCCIÓ I INTRODUCCIÓ DE RAFAEL DEL HIERRO

197 PÀGINES

PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2004

L'especulació de l'autor pren com a punt de partida i, de vegades, com a contrapunt del seu desenvolupament, el personatge del cònsul de l'obra de Malcom Lowry, *Sota el volcà*. Rosset el veu fluctuar en els límits del temps i de l'espai: «Su vida se cumple en un tiempo y un espacio inciertos», situació que posa en relació amb Lucreci –un autor que Rosset té sempre molt en compte–, el qual la formula a propòsit de la violació dels àtoms i els seus moviments, que són imprevisibles.

«Las manifestaciones del azar –diu Rosset– sólo son susceptibles de producirse en tanto que manifestaciones de determinación, de la necesidad, por eso el «incertum» de que habla Lucrecio, es siempre, al mismo tiempo, una determinación, un «certum». Y viceversa, señales de la determinación son siempre, al mismo tiempo, señales de la indeterminación, del azar». I, a conti-

nuació, estableix una definició de principi: «Llamaremos *insignificancia de lo real* a esta propiedad inherente a toda realidad, la del ser siempre indistintamente fortuita y determinada, de cierta manera, de cualquier manera».

La tesi de la insignificància del real, parteix del seu caràcter insòlit, singular, únic, sense doble: de la seua idiotesa, és a dir, de la seua total indiferència a les significacions que els homes li donen. Aquest és el punt central, entorn al qual gira la reflexió de Clément Rosset, il·lustrada, sovint, amb referències literàries, no sols la ja assenyalada de Malcom Lowry, sinó també, Beckett, Marivaux, Proust, Jules Verne, Faulkner, Antonin Artaud i molts més, sense comptar les que fa a propòsit dels filòsofs.

La insignificància, com a principi, del que és real, constitueix el punt de mira de l'autor per criticar la tendència dels homes, i, sobretot, dels pensadors, a afegir un valor a les coses per tal de fer-les significatives. Hegel, per exemple, diu Rosset, només admet el real en tant que tinga una significació. Tot era, per a ell, fins el detall més concret, significatiu: «la locura del sentido». Tanmateix, això és un pur miratge. En el fons, no es descobreix res, com li passa a Poe, amb el seu assaig *Eureka*, tot i que creu que ha trobat el problema de l'Univers. I és

que sempre es tracta d'un «valor imaginario», d'un «valor añadido».

La tasca del filòsof, però, ha de consistir en «devolver lo real a la insignificancia», «a si mismo», «en disipar los falsos sentidos». Ara bé, afirma: «esta tesis resulta ambigua si se omite precisar que se refiere a lo que pasa en la existencia, pero no naturalmente al hecho de la existencia misma, al hecho de que existe algo». I és en aquest punt més enllà de la insignificància o de la significació, que ens trobem amb el «misterio de las cosas».

En la segona part, més curta que la primera, fa una interessant anàlisi de la noció de grandiloqüència, i de les diferents formes en què es presenta, de vegades oposades. Reflexiona sobre la relació entre escriptura i realitat; sobre el real i la seua representació anticipada, retardada o simultània («pànica») que analitza amb detall. El llibre es tanca amb un «Post-scriptum» a «Lo real y su doble».

Josep Iborra

Memorias de un aristócrata

Fulco Santostefano della Cerda (Palermo, 1899-Londres, 1978), duque de Verdura, rememora los espacios de su niñez: palacios, jardines, montes, playas y las calles de Palermo; un recorrido por la vida aristocrática siciliana de principios de siglo xx.

UNA INFANCIA SICILIANA. LOS FELICES DÍAS DEL VERANO

FULCO DI VERDURA

TRADUCCIÓN DE TXARO SANTERO

COL·LECCIÓ «AZULES», 5

197 PÀGINES

EDITORIAL PARTÉNOPE, ORIHUELA, 2005

«Yo era uno de esos niños (...) que no había pensado jamás en el futuro, no tenía ninguna prisa por hacerse mayor y no experimentaba ninguna curiosidad por los misterios de la vida. Totalmente satisfecho con mi condición, habría deseado que todo permaneciese igual para siempre.» La felicidad absoluta que Fulco Santostefano della Cerda confiesa en las últimas páginas impregna estas memorias, delicada estampa de la Sicilia de principios de siglo pasado y retrato sutil de la nobleza que entonces la habitaba.

La infancia del futuro duque de Verdura, famoso diseñador de joyas de la alta sociedad neoyorquina –fue gran amigo de Cole Porter–, transcurre en la mansión de su abuela, María Favara, princesa de Niscemi, junto a su hermana María Felice y su madre, Carolina Velguarnera de Niscemi –el padre, Giulio Santostefano della Cerda, debido a incompatibilidades de carácter con su esposa, reside en el *Palazzo Verdura*, en Palermo. Villa Niscemi, con su inmenso jardín, acoge a multitud de sirvientes, e infinidad de animales de cuadra y compañía. En ese ambiente palaciego de abundancia y cierto exotismo crece Fulco, travieso y apasionado, y va descubriendo la amistad, el paisaje, los libros, el arte y la música y queda fascinado por la ópera.

A través de sus recuerdos, el autor recompone un mundo en decadencia que

está a punto de desaparecer. Fulco describe, con la mirada ingenua y sorprendida de cuando era niño, cómo se preparaban y transcurrían aquellas fastuosas fiestas y bailes de disfraces a los que asistía las tardes de invierno, o los largos viajes por el continente al final del verano, que siempre incluían una estancia de varias semanas en París; rememora las costumbres, rarezas y excentricidades de sus antepasados, historias que escuchaba una y otra vez, y algunas curiosidades de parientes más próximos; narra aventuras y rebeliones en solitario o con la complicidad impagable de su hermana, pocos años mayor que él; relata tradiciones locales, como el hecho de que los niños reciban regalos de sus muertos el Día de Difuntos, o la «experiencia de horror inolvidable», cuando visita las galerías subterráneas del convento de los padres capuchinos, repletas de cadáveres momificados, vestidos con sus mejores galas. Evoca el terrible terremoto de diciembre de 1908, que dejó 80.000 muertos en la ciudad de Messina y, por supuesto, el bullicio y animación de las calles de Palermo. Al final, con la muerte de la abuela –y la llegada de la Primera Guerra Mundial– ese universo casi mágico se desmorona ante la mirada atónita del jovencito.

Arantxa Bea

Poesía en sociedad (y una guerra de por medio)

Publicado originariamente en Holanda en 1968, este libro del profesor Jan Lechner (Semarang, Indonesia, 1927), catedrático emérito de la Universidad de Leiden, ha sido considerado una brillante investigación y una obra de referencia para el estudio de la poesía española del compromiso.

EL COMPROMISO EN LA POESÍA ESPAÑOLA
DEL SIGLO XX

JAN LECHNER

774 PÁGINES

PUBLICACIONES UNIVERSITAT D'ALACANT, ALACANT, 2004

El compromiso en la poesía española del siglo XX acota el siglo pasado desde antes de comenzar, con la Generación del 98, hasta los años setenta. La poesía comprometida ha sido duramente criticada pero este estudio revela el inapropiado acercamiento de algunos críticos así como los prejuicios de otros; claro que no fue oro todo lo que brilló. Si es que llegó a brillar, a juicio de «las cifras de las tiradas y venta de sus libros».

La primera parte del libro, tras una introducción en la que analiza la literatura comprometida y los problemas que origina su definición y tras una breve ubicación histórica en el compromiso social europeo, se centra en la Generación del 98, la Generación del 27 y la Generación del 36; es decir desde las bases del Modernismo –esquivo al compromiso– hasta la Guerra Civil. Además, analiza las características de la literatu-

ra comprometida durante este periodo (toma de posición, procedencia de los poetas, temática, lenguaje...) y realiza dos calas centradas paralelamente en la poesía en la zona republicana (diversa según fuente social seguida) y la poesía en zona nacional (muy uniforme: temas, claves, eslóganes, símbolos). Lechner señala que el compromiso está difuso en un primer momento pero que es a partir de los años 30 cuando toma fuerza y «empieza a cristalizarse... con una máxima concentración a partir de 1933, y la poesía de la Guerra Civil es una lógica prolongación de la poesía comprometida anterior, de la de Machado, de Alberti, Prados, los poetas de *Octubre* y de Gil-Albert», algo también señalado por José-Manuel Caballero Bonald. Eso sí, la evolución de este período viene marcada por un giro desde el pintoresquismo hasta el «realismo».

La segunda parte se inicia con el análisis de la poesía inmediata a la posguerra, los poetas de la revista *Garcilaso* y los de la revista *Espadaña* y realiza un balance de los periodos 1939-1950 y 1950-1968, además de referir las características de la poesía comprometida de postguerra centrada en la voz de los disconformes, la Guerra Civil, el recuerdo de la España ausente y la Naturaleza.

Tanto la primera como la segunda parte se acompañan de sendos apéndices documentales, como entrevistas a autores sobre la censura en relación a sus obras, poemas, textos de *Garcilaso*, de *Espadaña* y sobre la religiosidad y el compromiso de algunos autores. Y, además de una bibliografía organizada temáticamente, el libro termina con un índice onomástico que resulta muy operativo. No cabe duda de que esta obra, publicada ahora por la Universidad de Alicante en un solo tomo, sigue siendo de indudable interés y un puerto seguro en el que preparar cualquier singladura hacia el estudio de la poesía comprometida en el siglo xx. Así cunda el ejemplo y podamos acceder fácilmente a más obras clásicas de hispanistas de relieve.

Pasqual Mas i Usó

Dibuix de
Ramón Gaya